



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ &
ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΚΥΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ Γ΄

ΤΑΧ. Δ/ΝΣΗ : Σταδίου 29

ΤΑΧ. ΚΩΔΙΚΑΣ : 101 10

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Χρ. Γκιουλέκα
Βασ. Σιδέρη
Ασπ. Στραντζάλου

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: 210 336 8113 - 4

Αθήνα, . 11. 2012

Α.Π. Φ80000/οικ.27037/1797

ΠΡΟΣ: 1. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Διοίκηση
Γεν. Δ/νση Ασφαλιστικών
Υπηρεσιών
Αγ. Κωνσταντίνου 8
102 41 ΑΘΗΝΑ

2. ΤΑΠ-ΔΕΗ
Μυλλέρου 13
104 36 ΑΘΗΝΑ

3. ΤτΕ
Σίνα 2- 4
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΘΕΜΑ: Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016», που αφορούν στην αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης για τους ασφαλισμένους των πρώην ειδικών ταμείων

Σας γνωρίζουμε ότι στο ΦΕΚ 222 τεύχος Α΄ δημοσιεύτηκε ο ν. 4093/2012, στο άρθρο πρώτο, υποπαράγραφος ΙΑ.4 του οποίου εισάγονται από 1/1/2013 ουσιαστικές μεταβολές στις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης των ασφαλισμένων στα πρώην Ειδικά Ταμεία αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

Γενικές Παρατηρήσεις:

Με τις διατάξεις αυτές από 1/1/2013 καθορίζεται για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος ως γενικό όριο ηλικίας το 67ο έτος και ελάχιστος χρόνος ασφάλισης τα 15 έτη (στα πλαίσια της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 102/1952). Επίσης από 1/1/2013 ως γενική προϋπόθεση πλήρους συνταξιοδότησης καθορίζεται η συμπλήρωση 40 ετών ασφάλισης και του 62ου έτους της ηλικίας. Επιπλέον με τις κοινοποιούμενες διατάξεις προβλέπεται ότι:

α) Στις περιπτώσεις συνταξιοδότησης από 1/1/2013 και εφεξής εφαρμόζονται οι προϋποθέσεις του άρθρου 10 του ν. 3863/2010, όπως διαμορφώνονται ως προς το χρόνο ασφάλισης και τα όρια ηλικίας από 1/1/2015 και εφεξής, προστιθέμενων ταυτόχρονα 2 ετών στα διαμορφούμενα όρια ηλικίας. Διευκρινίζεται ότι, τούτο ισχύει για όσες περιπτώσεις συνταξιοδότησης εθίγησαν με τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν.3863/2010, όπως ισχύει.

β) Από 1/1/2013 όλα τα ισχύοντα την 31^η/12/2012 όρια ηλικίας συνταξιοδότησης (όπου αυτά προβλέπονται) των φορέων κοινωνικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπ. Εργασίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, τα οποία προβλέπονται

από γενικές, ειδικές ή καταστατικές διατάξεις και δεν εθίγησαν με τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν. 3863/2010, αυξάνονται κατά 2 έτη.

Εξαιρούνται από την αύξηση των ορίων ηλικίας ή/και του χρόνου ασφάλισης α) οι ασφαλισμένες που θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης ως μητέρες τέκνων ανίκανων για κάθε βιοποριστική εργασία, σύμφωνα με γενικές ή ειδικές διατάξεις, καθώς και οι χήροι πατέρες ανίκανων για κάθε βιοποριστική εργασία τέκνων και β) οι ασφαλισμένοι των φορέων κοινωνικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπ. Εργασίας που έχουν ενταχθεί στο καθεστώς εργασιακής εφεδρείας του ν. 4024/2011.

Παράλληλα προβλέπεται ρητώς ότι διασφαλίζονται τα θεμελιωμένα έως 31/12/2012 και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχουν κατοχυρωθεί ή κατοχυρώνονται -με ή χωρίς αναγνώριση πλασματικών χρόνων- προκειμένου για συνταξιοδότηση με προϋποθέσεις που ισχύουν έως 31/12/2012.

Διευκρινίζεται ότι **θεμελιωμένο δικαίωμα** υφίσταται, όταν ο ασφαλισμένος συμπληρώνει τον ελάχιστο χρόνο ασφάλισης και το όριο ηλικίας (όπου αυτό προβλέπεται) που απαιτούνται για τη συνταξιοδότησή του. Το θεμελιωμένο συνταξιοδοτικό δικαίωμα μπορεί να ασκηθεί οποτεδήποτε και ο ασφαλισμένος έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει εργαζόμενος.

Κατοχυρωμένο δικαίωμα είναι η δυνατότητα των ασφαλισμένων να συνταξιοδοτηθούν (δηλαδή να «κλειδώσουν») με τις προϋποθέσεις που διαμορφώνονται κατά το έτος συμπλήρωσης του απαιτούμενου κατά περίπτωση χρόνου ασφάλισης ή ορίου ηλικίας.

Ειδικότερα, για τους ασφαλισμένους των πρώην Ειδικών Ταμείων και Κλάδων Κύριας Ασφάλισης (ΤΑΠ-ΔΕΗ, τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ, τ. ΤΣΠ-ΗΣΑΠ, τ. ΤΣΠ-ΕΤΕ, τ. ΤΣΠ-ΤΕ, τ. ΤΣΠ-ΑΤΕ, τ. ΤΑΠ-ΙΑΤ, τ. ΤΑΠ-ΕΤΒΑ, τ. ΤΑΠΑΕ-ΕΘΝΙΚΗ, τ. ΤΣΕΑΠΓΣΟ) που υπάγονται στις προαναφερόμενες διατάξεις, παρέχουμε τις ακόλουθες οδηγίες:

I. ΟΡΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΧΡΙ 31/12/1982 ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥΣ

I.α Μητέρες ανήλικων παιδιών

Για τη συνταξιοδότηση των μητέρων ανήλικων παιδιών - ασφαλισμένων στα τ. ειδικά ταμεία (πλην ΤΣΠ-ΗΣΑΠ) πριν το 1983, το απαιτούμενο όριο ηλικίας (για λήψη πλήρους ή μειωμένης σύνταξης) είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης του προβλεπόμενου χρόνου ασφάλισης.

Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει η δυνατότητα **συνταξιοδότησης με αναστολή** (δηλαδή η έκδοση συνταξιοδοτικής απόφασης με τη συμπλήρωση του απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης στην οποία ορίζεται ότι η σύνταξη θα αρχίσει να καταβάλλεται με τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για λήψη πλήρους σύνταξης).

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η **θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος** προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα ανήλικου παιδιού **έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης έχοντας ανήλικο παιδί και** ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η **κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης** προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα ανήλικου παιδιού **έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης έχοντας ανήλικο παιδί χωρίς** να έχει και την απαιτούμενη ηλικία (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση απαιτούμενου ορίου ηλικίας).

Για τις περιπτώσεις όπου, ο ελάχιστος απαιτούμενος χρόνος ασφάλισης συμπληρώνεται από 1/1/2013 και εφεξής, το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης αναπροσαρμόζεται με τις κοινοποιούμενες διατάξεις της υποπαράγραφου ΙΑ.4, όπως φαίνεται στους επόμενους πίνακες:

		ΕΤΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΜΗΤΕΡΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ασφαλισμένες μέχρι 31/12/1982)	ΤΑΠ-ΕΤΒΑ, ΤΣΠ-ΤΕ, ΤΑΠ-ΔΕΗ	έως 31/12/1992	20	42
		1993		42 1/2
		1994		43
		1995		43 1/2
		1996		44
		1997		44 1/2
	ΤΑΠ-ΙΑΤ	έως 31/12/1997	20	45
	ΤΑΠ-ΕΤΒΑ, ΤΣΠ-ΤΕ, ΤΑΠ-ΔΕΗ, ΤΑΠ-ΙΑΤ	από 1/1/1998 έως 31/12/2002	20	50
		2003	20 1/2	
		2004	21	
		2005	21 1/2	
		2006	22	
		2007	22 1/2	
		2008	23	
		2009	23 1/2	
		2010	24	
		2011	24 1/2	
		2012	25	
		2013 και μετά	25	

	ΕΤΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΜΗΤΕΡΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ασφαλισμένες μέχρι 31/12/1982) (ΤΣΠ-ΕΤΕ, ΤΣΠ-ΑΤΕ, ΤΑΠ-ΟΤΕ)	έως 31/12/1992	15	42
	1993	15 1/2	42 1/2
	1994	16	43
	1995	16 1/2	43 1/2
	1996	17	44
	1997	17 1/2	44 1/2
	από 1/1/1998 έως 31/12/2002	17 1/2	50
	2003	18	
	2004	18 1/2	
	2005	19	
	2006	19 1/2	
	2007	20	
	2008	20 1/2	
	2009	21	
	2010	21 1/2	
	2011	22	
	2012	22 1/2	52
	2013	23	
	2014	23 1/2	
	2015	24	
	2016	24 1/2	
	2017 και μετά	25	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Μητέρα ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΕΤΕ πριν την 1.1.1983, που το 2009 είχε συμπληρώσει 21 έτη ασφάλισης και είχε κατά το χρόνο αυτό ανήλικο παιδί → κατοχυρώνει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης του έτους που συμπλήρωσε το συντάξιμο χρόνο (του 2009), επομένως θα πάρει πλήρη σύνταξη όταν συμπληρώσει το 50ό έτος της ηλικίας της.
- Μητέρα ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΕΤΕ πριν την 1.1.1983 που το 2012 έχει χρόνο ασφάλισης 21 ετών → δεν κατοχυρώνει δικαίωμα για πλήρη σύνταξη στο 50ό έτος της ηλικίας της (δεδομένου ότι, μέχρι 31/12/2012 δεν

είχε συμπληρώσει τον ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο κατά το έτος 2012 των 22 $\frac{1}{2}$ ετών). Μπορεί να συνταξιοδοτηθεί με τη συμπλήρωση του 52ου έτους της ηλικίας της (αφού συμπληρώνει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης από 1/1/2013 και μετά), **εφόσον έχει και ανήλικο παιδί κατά τη συμπλήρωση του συντάξιμου χρόνου.**

ΠΡΟΣΟΧΗ: Η ίδια ασφαλισμένη, η οποία, κατά το έτος 2010, είχε χρόνο ασφάλισης 19 ετών (δηλαδή, μεγαλύτερο των 5500 ημερών ή 18 ετών και 3 μηνών) και είχε και ανήλικο παιδί τότε, έχει κατοχυρώσει προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν στις ασφαλισμένες μητέρες του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 55^{ου} έτους της ηλικίας της ή μειωμένη με τη συμπλήρωση του 50ού).

Ι.α.1 Μητέρες 3 τουλάχιστον παιδιών

Για τη συνταξιοδότηση των μητέρων 3 τουλάχιστον παιδιών ή των πατέρων 3 τουλάχιστον παιδιών που είναι χήροι ή διαζευγμένοι και έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών **με δικαστική απόφαση** και έχουν ασφαλιστεί για πρώτη φορά μέχρι 31/12/1982, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι **αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης χρόνου ασφάλισης 20 ετών.**

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η **θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος** προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα **3 τουλάχιστον παιδιών** (ή ο πατέρας 3 τουλάχιστον παιδιών σύμφωνα με τα προηγούμενα) **έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (20 έτη) και** ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται,
- * η **κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης** προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα **3 τουλάχιστον παιδιών έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (20 έτη) χωρίς** να έχει και την απαιτούμενη ηλικία (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση απαιτούμενου ορίου ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται).

Όσον αφορά στους διαζευγμένους πατέρες 3 τουλάχιστον παιδιών, για την κατοχύρωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος **απαιτείται να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις** που θέτει η παρ, 6 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008.

Για τις περιπτώσεις όπου ο ελάχιστος απαιτούμενος χρόνος ασφάλισης συμπληρώνεται από 1.1.2013 και εφεξής, οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης καθορίζονται από τις κοινοποιούμενες διατάξεις της υποπαραγράφου ΙΑ.4, όπως φαίνεται στους επόμενους πίνακες:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΜΗΤΕΡΕΣ 3 ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ή πατέρες 3 τουλάχιστον παιδιών που είναι χήροι ή διαζευγμένοι και έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών με δικαστική απόφαση) (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	20	ΑΟΗ
	2011		52
	2012		55
	2013 και μετά		67

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Μητέρα 3 παιδιών, ασφαλισμένη στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ πριν την 1.1.1983, που συμπληρώνει 20 έτη ασφάλισης το 2012 → κατοχυρώνει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης του έτους αυτού και θα λάβει (πλήρη) σύνταξη με τη συμπλήρωση του 55ου έτους της ηλικίας της.

2. Πατέρας 3 παιδιών, διαζευγμένος, ασφαλισμένος πριν την 1.1.1983 στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ που έχει 20 έτη ασφάλισης το 2011 και έχει λάβει την επιμέλεια των ανήλικων παιδιών του κατά το ίδιο ή προγενέστερο έτος → κατοχυρώνει τις προϋποθέσεις που ισχύουν το 2011 και θα λάβει (πλήρη) σύνταξη με τη συμπλήρωση του 52ου έτους της ηλικίας του.

Ι.β Γυναίκες

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη έχει συμπληρώσει τον χρόνο ασφάλισης και ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση απαιτούμενο όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη έχει συμπληρώσει την κατά περίπτωση απαιτούμενη ηλικία χωρίς να έχει και τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης).

Για τη συνταξιοδότηση των γυναικών ασφαλισμένων μέχρι 31/12/1992, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης της ηλικίας των **55** (για μειωμένη σύνταξη) ή των **60** (για πλήρη σύνταξη) ετών. Ειδικά για τις ασφαλισμένες αυτής της κατηγορίας που μέχρι 31/12/2010 έχουν συμπληρώσει τον

απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης και το 55ο έτος της ηλικίας τους, για τη λήψη πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος απαιτείται η συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας.

Ειδικότερα:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	25	60	55
	2011		61	56
	2012		62	57
	2013 και μετά		67	62

Για τη συνταξιοδότηση των **γυναικών ασφαλισμένων** πριν την 1.1.1983, που έχουν χρόνο ασφάλισης **τουλάχιστον 15 ετών**, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι αυτό που **αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης της ηλικίας των 60 ετών** (για πλήρη σύνταξη).

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	15	60
	2011		61
	2012		62
	2013 και μετά		67

Επισημαίνεται ότι η δυνατότητα συνταξιοδότησης λόγω γήρατος των μέχρι 31/12/1982 ασφαλισμένων στα τ. ειδικά ταμεία με 35 έτη ασφάλισης (για την πλήρωση της οποίας δεν απαιτούνταν όριο ηλικίας) δεν αλλάζει μετά την ισχύ του ν. 4093/2012. **Δηλαδή, οι πριν την 1.1.1983 ασφαλισμένοι (άνδρες και γυναίκες) στα τ. ειδικά ταμεία θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης λόγω γήρατος με τη συμπλήρωση 35 ετών ασφάλισης ανεξάρτητα από την ηλικία τους και μετά το έτος 2012.**

	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	35	ΑΟΗ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ πριν το 1983 η οποία έχει 25 έτη ασφάλισης και είναι 55 ετών κατά την 31^η/12/2010 → έχει θεμελιώσει δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη και έχει κατοχυρώσει το δικαίωμα για συνταξιοδότηση με πλήρη σύνταξη όταν συμπληρώσει το 60^ο έτος της ηλικίας της (εφόσον, βέβαια, δεν έχει λάβει μέχρι τότε μειωμένη σύνταξη).
2. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ πριν το 1983 η οποία έχει 25 έτη ασφάλισης και είναι 55 ετών κατά την 31^η/12/2012 → έχει κατοχυρώσει το δικαίωμα για λήψη μειωμένης σύνταξης με τη συμπλήρωση του 57ου έτους της ηλικίας της ή για λήψη πλήρους σύνταξης με τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας της.
Σε περίπτωση μειωμένης σύνταξης, η μείωση αντιστοιχεί σε $\frac{1}{200}$ για κάθε μήνα που υπολείπεται μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για πλήρη σύνταξη (67), σε καμία όμως περίπτωση δε μπορεί να υπερβαίνει τα 5 έτη.
3. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ πριν το 1983, η οποία έχει 25 έτη ασφάλισης και είναι 54 ετών το 2012 → δεν κατοχυρώνει δικαίωμα συνταξιοδότησης την 31^η/12/2012. Μπορεί να λάβει μειωμένη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 62ου έτους της ηλικίας της ή πλήρη με τη συμπλήρωση του 67ου.

Ι.γ Άνδρες

Για τη συνταξιοδότηση των ανδρών που έχουν ασφαλιστεί για πρώτη φορά μέχρι 31/12/1982 και για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει τον χρόνο ασφάλισης και ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον 25 ετών χωρίς να έχει και την κατά περίπτωση απαιτούμενη ηλικία.

Σημειώνεται ότι για την περίπτωση συνταξιοδότησης ανδρών ασφαλισμένων πριν το 1983 με 15 έτη ασφάλισης δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα συνταξιοδότησης (δηλαδή σε κάθε χρονική στιγμή, για τη συνταξιοδότηση αυτής της κατηγορίας απαιτείται η συμπλήρωση χρόνου ασφάλισης 15 ετών και του κατά περίπτωση ορίου ηλικίας).

Για τις περιπτώσεις όπου το δικαίωμα συνταξιοδότησης κατοχυρώνεται από 1/1/2013 και εφεξής, οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης καθορίζονται από τις διατάξεις της υποπαραγράφου ΙΑ.4, όπως φαίνεται στους επόμενους πίνακες:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ (ασφαλισμένοι πριν το 1983)	μέχρι 31/12/2012	25	65 (πλήρης σύνταξη) 60 (μειωμένη σύνταξη)
	από 1/1/2013 και μετά		67 (πλήρης σύνταξη) 62 (μειωμένη σύνταξη)
	μέχρι 31/12/2012	15	65
	από 1/1/2013 και μετά		67

Επισημαίνεται ότι η δυνατότητα συνταξιοδότησης λόγω γήρατος των μέχρι 31/12/1982 ασφαλισμένων στα τ. ειδικά ταμεία με 35 έτη ασφάλισης (για την πλήρωση της οποίας δεν απαιτούνταν όριο ηλικίας) δεν αλλάζει μετά την ισχύ του ν. 4093/2012. **Δηλαδή, οι πριν το 1983 ασφαλισμένοι (άνδρες και γυναίκες) στα τ. ειδικά ταμεία θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης λόγω γήρατος με τη συμπλήρωση 35 ετών ασφάλισης ανεξάρτητα από την ηλικία τους και μετά το έτος 2012.**

	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ	35	ΑΟΗ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Άνδρας, ασφαλισμένος στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ πριν την 1/1/1983, που είναι 57 ετών το έτος 2012 και συμπληρώνει 29 έτη ασφάλισης την 31^η/12/2012 → έχει θεμελιώσει δικαίωμα για λήψη πλήρους σύνταξης με τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του ή για μειωμένη με τη συμπλήρωση του 60ού έτους.

Ο ασφαλισμένος αυτός, μπορεί να συνταξιοδοτηθεί με (πλήρη) σύνταξη με τη συμπλήρωση 35 ετών ασφάλισης (το 2018) **ανεξάρτητα από την ηλικία του.**

II. ΟΡΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1983 – 1992

II.α Μητέρες ανήλικων παιδιών

Για τη συνταξιοδότηση των μητέρων ασφαλισμένων για πρώτη φορά κατά το χρονικό διάστημα 1/1/1983 έως 31/12/1992, το απαιτούμενο όριο ηλικίας (για λήψη πλήρους ή μειωμένης σύνταξης) είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης χρόνου ασφάλισης 25 ετών.

Σημειώνεται ότι για την κατηγορία αυτή των ασφαλισμένων υπάρχει η δυνατότητα **συνταξιοδότησης με αναστολή** (δηλαδή η έκδοση συνταξιοδοτικής απόφασης με τη συμπλήρωση του απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης στην οποία ορίζεται ότι η σύνταξη θα αρχίσει να καταβάλλεται με τη συμπλήρωση του απαιτούμενου ορίου ηλικίας για λήψη πλήρους σύνταξης).

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα ανήλικου παιδιού έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (25 έτη) έχοντας ανήλικο παιδί και ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση απαιτούμενο όριο ηλικίας.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα ανήλικου παιδιού έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (25 έτη) έχοντας ανήλικο παιδί χωρίς να έχει και την απαιτούμενη ηλικία (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση απαιτούμενου ορίου ηλικίας).

Σημειώνεται ότι οι διατάξεις που αφορούν στη συνταξιοδότηση μητέρων ανήλικων παιδιών που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά κατά την περίοδο 1983-1992 έχουν εφαρμογή και στους χήρους πατέρες ανήλικων παιδιών που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά κατά την ίδια χρονική περίοδο.

Οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης της κατηγορίας αυτής, όπως καθορίζονται και από τις κοινοποιούμενες διατάξεις υποπαραγράφου ΙΑ.4, εμφανίζεται στους επόμενους πίνακες:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΜΗΤΕΡΕΣ / ΧΗΡΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ασφαλισμένοι κατά την περίοδο 1/1/1983-31/12/1992)	2010	25	50	--
	2011		52	50
	2012		55	53
	2013 και μετά		67	62

Επισημαίνεται ότι για τις μητέρες ανήλικων παιδιών - ασφαλισμένες των τ. Ειδικών Ταμείων οι καταστατικές διατάξεις των οποίων προέβλεπαν τη συνταξιοδότηση γυναικών με ανήλικα παιδιά (δεν αφορά το τ. ΤΣΠ-ΗΣΑΠ, επειδή στο καταστατικό του δεν υπήρχαν διατάξεις για μητέρες) εφαρμόζεται και η διάταξη της νομοθεσίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για τη συνταξιοδότηση μητέρων ανήλικων παιδιών ασφαλισμένων μέχρι 31/12/1992. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, το όριο ηλικίας για συνταξιοδότηση είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος κατά το οποίο η ασφαλισμένη συμπληρώνει τον προβλεπόμενο χρόνο ασφάλισης των 18 ετών και 3 μηνών (5.500 ημερών), όπως φαίνεται στον πίνακα:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΜΗΤΕΡΕΣ / ΧΗΡΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ασφαλισμένοι μέχρι 31/12/1992) (πλην ΤΣΠ-ΗΣΑΠ)	2010	18 έτη & 3 μήνες	55	50
	2011		57	52
	2012		60	55
	2013 και μετά		67	62

Σημειώνεται ότι για την κατηγορία αυτή των ασφαλισμένων δεν υπάρχει η δυνατότητα συνταξιοδότησης με αναστολή.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Μητέρα ασφαλισμένη στο ΤΑΠ-ΔΕΗ το 1989, που το 2012 έχει συμπληρώσει 23 έτη ασφάλισης, έχει κατά το χρόνο αυτό ανήλικο παιδί και είναι 52 ετών → κατοχυρώνει δικαίωμα για λήψη πλήρους σύνταξης με προϋποθέσεις που αντιστοιχούν στο έτος 2012, μόνο εάν αναγνωρίσει πλασματικό χρόνο ασφάλισης 2 ετών, οπότε μπορεί να λάβει πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 55ου έτους της ηλικίας της ή μειωμένη με τη συμπλήρωση του 53ου.

Εάν δεν αναγνωρίσει πλασματικό χρόνο ασφάλισης, θα λάβει πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας της ή μειωμένη στο 62ο.

2. Μητέρα ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΕΤΕ το 1992, που το 2013 συμπληρώνει 21 έτη ασφάλισης, έχει ανήλικο παιδί και είναι 50 ετών → επειδή η ασφαλισμένη αυτή το 2011, είχε χρόνο ασφάλισης 19 ετών (δηλαδή, μεγαλύτερο των 5500 ημερών ή 18 ετών και 3 μηνών) και είχε και ανήλικο παιδί τότε, έχει κατοχυρώσει προϋποθέσεις συνταξιοδότησης του έτους 2012 (προϋποθέσεις ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) με πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 57ου έτους της ηλικίας της (ή με τη συμπλήρωση του 52ου για λήψη μειωμένης σύνταξης).

II.α.1 Μητέρες 3 τουλάχιστον παιδιών

Για τη συνταξιοδότηση των μητέρων 3 τουλάχιστον παιδιών ή των πατέρων 3 τουλάχιστον παιδιών που είναι χήροι ή διαζευγμένοι και έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών με δικαστική απόφαση, και έχουν ασφαλιστεί για πρώτη φορά κατά το χρονικό διάστημα 1/1/1983 έως 31/12/1992, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης χρόνου ασφάλισης 20 ετών.

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα 3 τουλάχιστον παιδιών (ή ο πατέρας 3 τουλάχιστον παιδιών, σύμφωνα με τα προηγούμενα) έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (20 έτη) και ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη μητέρα 3 τουλάχιστον παιδιών (ή ο πατέρας 3 τουλάχιστον παιδιών, σύμφωνα με τα προηγούμενα) έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (20 έτη) χωρίς να έχει και την απαιτούμενη ηλικία (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση ορίου ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται).

Όσον αφορά στους διαζευγμένους πατέρες 3 τουλάχιστον παιδιών, για την κατοχύρωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος απαιτείται να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που θέτει η παρ. 6 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008.

Για την κατηγορία αυτή των ασφαλισμένων οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, όπως διαμορφώνονται μετά και από τις κοινοποιούμενες διατάξεις της υποπαραγράφου ΙΑ.4, εμφανίζεται στους επόμενους πίνακες:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΜΗΤΕΡΕΣ 3 ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ή πατέρες 3 τουλάχιστον παιδιών που είναι χήροι ή διαζευγμένοι και έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών με δικαστική απόφαση) (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	20	ΑΟΗ
	2011		52
	2012		55
	2013 και μετά		67

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Μητέρα 3 παιδιών, ασφαλισμένη στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ το 1992, που συμπληρώνει 20 έτη ασφάλισης το 2012 → κατοχυρώνει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης του έτους αυτού και θα λάβει (πλήρη) σύνταξη με τη συμπλήρωση του 55ου έτους της ηλικίας της.
2. Πατέρας 3 παιδιών, διαζευγμένος, ασφαλισμένος το 1991 στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ που έχει 20 έτη ασφάλισης το 2011 και έχει λάβει την επιμέλεια των ανήλικων παιδιών του κατά το ίδιο ή προγενέστερο έτος → κατοχυρώνει τις προϋποθέσεις που ισχύουν το 2011 και θα λάβει (πλήρη) σύνταξη με τη συμπλήρωση του 52ου έτους της ηλικίας του.

II.β Γυναίκες

Για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη έχει συμπληρώσει τον χρόνο ασφάλισης και ότι έχει συμπληρώσει και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 η ασφαλισμένη έχει συμπληρώσει την κατά περίπτωση απαιτούμενη ηλικία χωρίς να έχει και τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης (άρα, έχει δικαίωμα λήψης σύνταξης με τη συμπλήρωση του κατά περίπτωση απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης).

Για τη συνταξιοδότηση των γυναικών ασφαλισμένων μέχρι 31/12/1992, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης της ηλικίας των **55** (για μειωμένη σύνταξη) ή των **60** (για πλήρη σύνταξη) ετών. Ειδικά για τις ασφαλισμένες αυτής της κατηγορίας που μέχρι 31/12/2010 έχουν συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης και το 55ο έτος της ηλικίας τους, για τη λήψη πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος απαιτείται η συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας.

Ειδικότερα:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	25	60	55
	2011		61	56
	2012		62	57
	2013 και μετά		67	62

Για τη συνταξιοδότηση των γυναικών ασφαλισμένων πριν την 1.1.1993, που έχουν χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον 15 ετών, το απαιτούμενο όριο ηλικίας είναι αυτό που αντιστοιχεί στο έτος συμπλήρωσης της ηλικίας των 60 ετών (για πλήρη σύνταξη). Ειδικότερα :

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ισχύει για όλες τις μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένες)	2010	15	60
	2011		61
	2012		62
	2013 και μετά		67

Επιπλέον, οι γυναίκες - ασφαλισμένες κατά την περίοδο 1983-1992, δύνανται να συνταξιοδοτηθούν με προϋποθέσεις που αντιστοιχούν στο έτος συμπλήρωσης των 35 ετών ασφάλισης, όπως φαίνεται στον πίνακα:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ασφαλισμένων κατά την περίοδο 1983-1992) που δεν έχουν 37 έτη ασφάλισης πριν το 2011	2010	35	58
	2011	36	58
	2012	37	59
	2013 και μετά	40	62

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ από το 1985, η οποία έχει 25 έτη ασφάλισης και είναι 55 ετών το 2010 → έχει θεμελιώσει δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη και έχει κατοχυρώσει το δικαίωμα για συνταξιοδότηση με πλήρη σύνταξη όταν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας της (εφόσον, βέβαια, δεν έχει λάβει μέχρι τότε μειωμένη σύνταξη).
2. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ από το 1987 η οποία έχει 25 έτη ασφάλισης και είναι 56 ετών το 2012 → έχει θεμελιώσει δικαίωμα για λήψη μειωμένης σύνταξης. Μπορεί να λάβει πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας της (εφόσον, βέβαια, δεν έχει λάβει μέχρι τότε μειωμένη σύνταξη).
Σε περίπτωση μειωμένης σύνταξης, η μείωση αντιστοιχεί σε $\frac{1}{200}$ για κάθε μήνα που υπολείπεται μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για πλήρη σύνταξη (67), σε καμία όμως περίπτωση δε μπορεί να υπερβαίνει τα 5 έτη.
3. Γυναίκα, ασφαλισμένη στο τ. ΤΣΠ-ΤΕ από το 1985 η οποία έχει 27 έτη ασφάλισης και είναι 54 ετών το 2012 → δεν κατοχυρώνει δικαίωμα συνταξιοδότησης την 31^η/12/2012. Μπορεί να λάβει μειωμένη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 62ου έτους της ηλικίας της ή πλήρη με τη συμπλήρωση του 67ου.

II.γ Άνδρες

Για τη συνταξιοδότηση των ανδρών που έχουν ασφαλιστεί για πρώτη φορά κατά την περίοδο 1/1/1983 μέχρι 31/12/1992 και για τα έτη μέχρι και το 2012,

- * η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει τόσο τον χρόνο ασφάλισης όσο και το κατά περίπτωση όριο ηλικίας, όπου αυτό απαιτείται.
- * η κατοχύρωση προϋποθέσεων συνταξιοδότησης προϋποθέτει ότι σε κάποια χρονική στιγμή μέχρι 31/12/2012 ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον 25 ετών χωρίς να έχει και την κατά περίπτωση απαιτούμενη ηλικία. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση αυτή υπάρχει η δυνατότητα συνταξιοδότησης με αναστολή (δηλαδή η έκδοση συνταξιοδοτικής απόφασης με τη συμπλήρωση του απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης στην οποία ορίζεται ότι η σύνταξη θα αρχίσει να καταβάλλεται με τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για λήψη πλήρους σύνταξης).

Σημειώνεται ότι για την περίπτωση συνταξιοδότησης ανδρών ασφαλισμένων κατά την περίοδο 1/1/1983 - 31/12/1992 με 15 έτη ασφάλισης δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα συνταξιοδότησης (δηλαδή σε κάθε χρονική στιγμή, για τη συνταξιοδότηση αυτής της κατηγορίας απαιτείται η συμπλήρωση χρόνου ασφάλισης 15 ετών και του κατά περίπτωση ορίου ηλικίας).

Για τη συνταξιοδότηση της κατηγορίας αυτής των ασφαλισμένων, οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης καθορίζονται μετά και από τις κοινοποιούμενες διατάξεις της υποπερίπτωσης ΙΑ.4, όπως εμφανίζεται στους επόμενους πίνακες:

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ (ασφαλισμένοι κατά την περίοδο 1983-1992)	μέχρι 31/12/2012	25	65 (πλήρης σύνταξη) 60 (μειωμένη σύνταξη)
	από 1/1/2013 και μετά		67 (πλήρης σύνταξη) 62 (μειωμένη σύνταξη)
	μέχρι 31/12/2012	15	65
	από 1/1/2013 και μετά		67

Επιπλέον, για τη συνταξιοδότηση των κατά την περίοδο 1983-1992 ανδρών ασφαλισμένων, οι απαιτούμενες προϋποθέσεις συνταξιοδότησης είναι αυτές που αντιστοιχούν στο έτος συμπλήρωσης των 35 ετών ασφάλισης, όπως φαίνεται στον πίνακα.

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ (ασφαλισμένων κατά την περίοδο 1983-1992)	2010	35	58
	2011	36	58
	2012	37	59
	2013 και μετά	40	62

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Άνδρας, ασφαλισμένος στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ το 1990, που έχει 22 έτη ασφάλισης το 2012 → δεν κατοχυρώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι 31/12/2012, οπότε θα λάβει πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 67ου έτους. Εναλλακτικά, μπορεί να συνταξιοδοτηθεί με πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση 40 ετών ασφάλισης και του 62ου έτους της ηλικίας του.
2. Άνδρας, ασφαλισμένος στο τ. ΤΑΠ-ΟΤΕ το 1985, ο οποίος το 2012 είναι 56 ετών και συμπληρώνει 27 έτη ασφάλισης → έχει κατοχυρώσει δικαίωμα για λήψη πλήρους σύνταξης με τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του.

ΙΙΙ. ΟΡΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ 1993 ΚΑΙ ΜΕΤΑ

Για τη συνταξιοδότηση των μετά την 1^η/1/1993 ασφαλισμένων οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης είναι ενιαίες για τους μισθωτούς ασφαλισμένους όλων των φορέων ασφάλισης.

ΙΙΙ.α Μητέρες ανήλικων παιδιών

Για τη συνταξιοδότηση των από 1/1/1993 και μετά ασφαλισμένων αυτής μητέρων ή χήρων πατέρων, απαιτείται η συμπλήρωση χρόνου ασφάλισης 20 ετών και η ύπαρξη ανήλικου παιδιού, καθώς και η συμπλήρωση του 55ου/50ού έτους της ηλικίας (για πλήρη/μειωμένη σύνταξη αντίστοιχα) μέχρι 31/12/2012 και του 67ου/62ου έτους της ηλικίας (για πλήρη/μειωμένη σύνταξη αντίστοιχα) από 1/1/2013 και μετά.

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΜΗΤΕΡΕΣ / ΧΗΡΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ασφαλισμένοι από 1/1/1993 και μετά)	2010	20	55	50
	2011			
	2012			
	2013 και μετά		67	62

III.β Γυναίκες και άνδρες

Για τη συνταξιοδότηση των μετά την 1^η/1/1993 ασφαλισμένων οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης είναι ενιαίες για τους μισθωτούς ασφαλισμένους όλων των φορέων ασφάλισης και ίδιες για άνδρες και γυναίκες. Για τη συνταξιοδότηση στις περιπτώσεις αυτές, απαιτείται η συμπλήρωση του κατά περίπτωση χρόνου ασφάλισης **και** του αντίστοιχου έτους της ηλικίας, όπως φαίνεται στους επόμενους πίνακες.

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	
			ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΓΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΑΝΔΡΕΣ / ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ασφαλισμένοι από 1/1/1993 και μετά)	μέχρι 31/12/2012	15	65	60
	από 1/1/2013 και μετά		67	62

	ΕΤΟΣ	ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΣ / ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ασφαλισμένοι από 1/1/1993 και μετά)	1/1/2011 έως 31/12/2012	40	60
	από 1/1/2013 και μετά		62

ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ :

Όπως είναι γνωστό, με την παρ. 1 του άρθρου 53 του ν.2084/1992 ορίζεται ότι, οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου των ασφαλισμένων των φορέων κύριας ασφάλισης ισχύουν και για τους φορείς επικουρικής ασφάλισης, στους οποίους υπάγονται οι ασφαλισμένοι.

Κατόπιν τούτου, επισημαίνεται ότι οι μεταβολές στις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης των φορέων κύριας ασφάλισης, που εισάγονται με τις προαναφερθείσες διατάξεις, ισχύουν και για τους αντίστοιχους φορείς επικουρικής ασφάλισης των ασφαλισμένων αρμοδιότητας Γ.Γ.Κ.Α..

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Το δικαίωμα αναγνώρισης πλασματικών χρόνων ασφάλισης σύμφωνα με το άρθρο 40 του ν. 3996/2011 εξακολουθεί να υφίσταται για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν από 1.1.2011 και εφεξής, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν. 3863/10. Η σχετική αίτηση μπορεί να υποβληθεί προγενέστερα ή μεταγενέστερα του έτους του οποίου τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης επιθυμούν να κατοχυρώσουν, ακόμη και ταυτόχρονα με την αίτηση συνταξιοδότησης τους, σε καμιά όμως περίπτωση μετά την ημερομηνία συνταξιοδότησης (έγγραφο μας Φ80000/21395/1450/6-10-2011). Αντίθετα, για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις που ίσχυαν μέχρι 31.12.2010 καθώς και για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης από 1.1.2011 και εφεξής με βάση προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που δεν τροποποιήθηκαν με το άρθρο 10 του ν. 3863/10 εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 40 του ν. 2084/92, όπως αυτό ίσχυε έως την αντικατάστασή του από την παρ. 18 του άρθρου 10 του ν. 3863/10.

Για κάθε περαιτέρω διευκρίνιση, οι υπηρεσίες του Υπουργείου είναι στη διάθεσή σας.

Η ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Δρ. Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ-ΔΕΔΟΥΛΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Γεν. Γραμματέα
3. Γραφείο Γενικής Δ/ντριας ΚΑ
4. Γραφείο Γενικής Δ/ντριας Οικ.
5. Όλες τις Δ/νσεις της Γ.Γ.Κ.Α.
6. Τμήμα Διαδοχικής Ασφάλισης
7. Δ/νση Κ.Α.Μ. (Όλα τα Τμήματα)
8. ΗΡΙΑΔΑ